

Seletuskiri
haridus- ja teadusministri käskkirja „Toetuse andmise tingimuste kehtestamine
„Temaatiliste teadus- ja arendustegevuse programmide rakendamine akadeemilise, era-
ja avaliku sektori koosloome ja koostöö edendamiseks nutika spetsialiseerumise
valdkondades“ elluviimiseks“ juurde

1. Sissejuhatus ja eesmärk

Käskkirja kehtestatakse perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse (edaspidi ÜSS2021_2027) § 10 lõike 2 ja 4 alusel.¹

Käskkirjaga reguleeritakse Teadmussiirde programmi ja meetmete nimekirja meetme 21.1.1.2. „Ühiskonna ja majanduse vajadustele vastava teadus- ja arendustegevuse (edaspidi TA) võimekuse kasvatamine“ rakenduskavaga kooskõlas oleva sekkumise „Temaatiliste TA-tegevuse programmide rakendamine akadeemilise, era- ja avaliku sektori koosloome ja koostöö edendamiseks nutika spetsialiseerumise valdkondades“ toetuse (edaspidi eelnõu) andmise ja kasutamise tingimused ning kord. Sekkumise rahastamisega aidatakse kaasa Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021–2027 poliitikaeesmärgi 1 „Nutikam Eesti“ erieesmärgi (a)(i) „Teadus- ja innovatsioonivõime ning kõrgetasemeliste tehnoloogiate kasutuselevõtu arendamine ja suurendamine“ saavutamisele.

Vastavus valikukriteeriumidele. Käskkirja alusel ellu viidavate tegevuste kooskõla valdkondlike arengukavadega on viidatud käskkirja eelnõu punktis 1.3. ning seletuskirja punktis 2, seos rakenduskava erieesmärgiga on toodud käskkirja reguleerimisala punktis 1.2. Tegevused panustavad otseselt rakenduskava peatükis 2.1.1.1.1 nimetatud sekkumistesse, sh otseselt alapunkti 2.2 „nõudluspõhiste temaatiliste teadus- ja arendusprogrammide rakendamine“, kus keskendutakse kvaliteetse TA-tegevuse ning teadlaste hulga, kvaliteedi ja järelkasvu tagamisele ennekõike erasektori vajadusi silmas pidades, et suurendada uurimisrühmade suutlikkust käsitleda ettevõtjate nõudlusest lähtuvaid uurimisküsimusi ning pakkuda turule orienteeritud teaduslahendusi. Tegevuste panus meetme väljund- ja tulemusnäitajate saavutamisse on esitatud käskkirja punktis 5.2. Sekkumise põhjendatust on selgitatud punktis 1.1. ning käskkirja punktides 3, 4; 5 ja 11. Tegevuse elluviimiseks arvestatud kulude maht on esitatud käskkirja punktis 11 ja eelarve kujunemise alus selgitatud seletuskirjas punktis 2 (alapunkt 11). Projekti kooskõla Eesti pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ aluspõhimõtete ja sihtidega on välja toodud käskkirja punktis 1.3.

Käskkirja eelnõu ja seletuskirja koostas Haridus- ja Teadusministeeriumi teadus- ja arendustegevuse poliitika osakonna TAIE arengukava nõunik Kristel Reim (735 4025; kristel.reim@hm.ee), strateegilise planeerimise ja kommunikatsiooniosakonna välisvahendite planeerimise valdkonna välisvahendite juht Inge Oopkaup (735 0279; inge.oopkaup@hm.ee), nõunik Ragne Hoff (735 0306, ragne.hoff@hm.ee), strateegilise planeerimise valdkonna peaekspert Meelis Aunap (735 0105, meelis.aunap@hm.ee), õigus- ja personalipoliitika osakonna õigusnõunik Kadi Mölder (735 0234, kadi.molder@hm.ee) ning eelarve- ja finantsjuhtimise osakonna välisvahendite nõunik Pirkko Külanurm (7350 161; pirkko.kylanurm@hm.ee).

¹ [Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus](#)

1.1 Tegevuse taust

Tänase Eesti TA-tegevuse ning innovatsioonisüsteemi oluline väljakutse on uue teadmise viimine TA-asutustest väljapoole ning koostöö edendamine teadmisi loovate ning teadmisi rakendavate asutuste ja sektorite vahel. 2019. a. avaldatud teadus- ja arendus- ning innovatsioonisüsteemi raport (edaspidi *TAI süsteemi raport*) juhib tähelepanu, et Eestil on vaja määrata kindlaks ning eelisarendada TA-tegevuse valdkondi, mis toetaksid ühiskonna olemasolevate ja eesseisvate arenguvajaduste lahendamist. Üheks võimaluseks on raportis toodud interdistsiplinaarsete TA-projektide toetamiseks rahastusinstrumendi loomine, mis oleks sihistatud ühiskonna ja majanduse väljakutsetele. „Teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukavas 2021- 2035“ (edaspidi *TAIE arengukava*) on toodud välja, et Eesti ühiskonna ees seisvate proovikivide lahendamisel kasutatakse liiga vähe teadustulemusi ja teadlasi. Lisaks on märgitud, et TA-tegevuse ning innovatsiooni (edaspidi *TAI*) poliitika ei ole hetkel piisavalt mõjus, et toetada majanduslike ja ühiskondlike eesmärkide saavutamist.

Vabariigi Valitsus kinnitas TA-tegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021–2035 (**TAIE arengukava**) 15. juulil 2021. aastal. TAIE arengukava koondab ühte dokumenti TA-tegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arendamisega seonduvad sihid ja tegevussuunad järgmiseks 15 aastaks. TAIE arengukava üldeesmärgina nähakse, et Eesti teadus, arendustegevus, innovatsioon ja ettevõtlus suurendavad koostoimes Eesti ühiskonna heaolu ja majanduse tootlikkust, pakkudes konkurentsivõimelisi ja kestlikke lahendusi Eesti ja maailma arenguvajadustele. Arengukava teadmussiirde tegevustes otsitakse teadussüsteemi ja ettevõtlussektori koostoimes lahendusi Eesti ühiskonna arenguvajadustele. Teadmussiirde suund vähendab teadustulemuste eraldatust majandusest ja ühiskonnast, võimendades TAI ühiskondlikku kasu ja kutsudes esile vajalikke muutusi, sh soodustades olulisel määral Eesti majanduse lisandväärtuse kasvu. Struktuursete muutuste esilekutsumine eeldab teaduse, ettevõtluse ja poliitikakujundamise koosmõju ning tegevuste ja rahaliste vahendite koondumist. Seetõttu on arengukava eesmärkide saavutamiseks keskse tähendusega TAIE nutika spetsialiseerumise fookusvaldkonnad: digilahendused igas eluvaldkonnas, tervistehnoloogiad ja -teenused, kohalike ressursside väärimine: puit, toit, maapõueressursid ja teisene toore- ja jäätmed ning nutikad ja kestlikud energialahendused. Nutika spetsialiseerumise fookusvaldkonnad on Eesti arenguvajadustele ja -võimalustele vastavad riigi, ettevõtete ja teadusasutuste koostöös eelisarendatavad TA-tegevuse, innovatsiooni ja ettevõtluse valdkonnad. Eelisarendamine tähendab, et eesmärgiks seatakse nende valdkondade osatähtsuse kasv Eesti majanduses, sh ekspordis ja arenguvajaduste rahuldamisel, ning selleks vajalikku TA- tegevust toetab riik täiendavalt (www.taie.ee).

TAIE nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondadele on iseloomulik keskmisest kõrgem arengupotentsiaal ja TA-tegevuse koostööst tekkiv võimalik lisandväärtus. Fookusvaldkondade puhul on eesmärk ettevõtete, teadusasutuste ja teiste partnerite koostööst tekkiva sünergia ja ressursside koondamise kaudu võimendada fookusvaldkondade arengut ning panust Eesti arenguvajaduste lahendamisel.

TAIE nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondade parimaks toetamiseks koostati teadlaste, ettevõtjate, valitsusasutuste ja teiste partnerite koostöös TAIE fookusvaldkondade teekaardid. Teekaartides lepitati ühiselt kokku, millised on eelisarendatavad TA-tegevuse suunad fookusvaldkondades ja millised tegevused on teaduse ja ettevõtluse koostöö arendamiseks esmatähtsad.

Temaatilised TA-programmid on loodud selleks, et kasvatada ettevõtete vajadustele vastavat TA-tegevuse võimekust TAIE nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondades. Võimekuse kasv tähendab ettevõtluse ja ühiskonna vajadustest lähtuvate teadussuundade arengut TA-asutustes ning kõrgkoolides, sh nii alus- kui rakendusuringuid, eksperimentaalarendusi ja uute uurimissuundade väljaarendamist ning koostööd erinevate TA-asutuste vahel. Luuakse eeldused teaduspõhiste ja innovaatiliste lahenduste kasutuselevõtuks ettevõtetes ja ühiskonnas laiemalt, mis omakorda eeldab head koostööd TA-asutuste ning TA-tegevuse nõudluse osapoole vahel. TA nõudlust esindavad TA-programmide ekspertkomisjonid, mis on temaatiliste TA-programmide nõuandvaks organiks ning kuhu kuuluvad ettevõtlussektori ning avaliku sektori asjakohased esindajad. Samuti on koostöö teadlaste ja nõudluse poole esindajate vahel toetatud mitmete koostöö edendamisele suunatud tegevuste kaudu, nt elluviija tegevused kommunikatsiooni, koordinaatsiooni, koostöökeskkonna arendamiseks ja seireks. TA võimekuse jätkusuutlikkuse tagamiseks on oluline temaatilistes TA-programmides valdkonna teadlaste ja inseneride järel- ja juurdekasvu toetamine, sh uute doktorantide kaasamine uurimisprojektide elluviimisesse.

1.2 Seosed teiste rakenduskava meetmete ja sekkumistega

Temaatilised TA-programmid omavad seoseid Teadmussiirde programmi ja meetmete nimekirja meetmetega:

21.6.1.3 „Ühiskonna ja majanduse vajadustele vastava TA-tegevuse võimekuse kasvatamine“ sekkumisega „Ida-Viru ettevõtluse teadusmahukuse suurendamise toetus: teadusvõimekuse pakkumise arendamine Ida-Virumaal TA-võrgustiku loomiseks“ (edaspidi ÕÜF). Antud sekkumise eesmärgiks on kasvatada ettevõtete teadusmahukust Ida-Virumaal, pakkudes ettevõtetele TA-tegevuse arendamiseks vastavaid teadmisi ja keskkonda ning tõsta Ida-Virumaal tegutsevate haridus- ja teadusasutuste võimekust pakkuda piirkonna ettevõtlusele vajalikke teadmusteenuseid ja tõhustada teadusasutuste, kõrgkoolide ja ettevõtete koostööd Ida-Virumaal. Temaatilised TA-programmid ja ÕÜFi meetme dubleerimise vältimiseks on Haridus- ja teadusministeerium rakendusasutusena pidanud uurimisteemade valikul silmas, et rahastatavad teemad ei kattuks, vaid täiendaks üksteist. Temaatilised TA-programmid aitavad kasvatada TA-tegevuse võimekust TAIE nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondades vastavalt TAIE fookusvaldkondade teekaartidele ja ÕÜF-i meede lähtub konkreetselt Ida-Virumaa kohaliku ettevõtja arendusvajadustest, mis on kokku lepitud kohalike ettevõtjatega ja fikseeritud meetme toetuse andmise tingimustes. Temaatiliste TA-programmide Tegevus 1 sihtrühmaks on ülikoolid ja positiivselt evalveeritud TA-asutused, ÕÜFis viiakse tegevused ellu Tartu Ülikooli ja Tallinna Tehnikaülikooli poolt moodustatud konsortsiumi poolt.

21.1.1.2 „Ühiskonna ja majanduse vajadustele vastava teadus- ja arendustegevuse võimekuse kasvatamine“ sekkumine „Teadus-, arendus- ja innovatsioonitegevuste tulemuste rakendamise võimekuse tõstmine ühiskonnas ning selleks soodsa poliitikakeskkonna loomine“ (edaspidi RITA+). Temaatilised TA-programmid aitavad kasvatada TA-asutustes TA-tegevuse võimekust TAIE nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondades vastavalt TAIE fookusvaldkondade teekaartidele, sekkumine RITA+ aitab suurendada nutika spetsialiseerumise valdkondades avaliku sektori võimekust rakendada teadus-, arendus- ja innovatsioonitegevuse tulemusi poliitikakujundamises ning ühiskonna olemasolevate ja eesseisvate väljakutsete lahendamises. Seega, temaatilised TA-programmid on kantud innovatsiooni toetamise eesmärgist, rakenduste ja lahenduste kasutuselevõtmiseks turgudel, kui RITA+ huvi on teaduspõhine poliitikakujundus. Mõlemate programmide uurimisteemad lähtuvad nõudluse

vajadusest, kuid nõudluse poole esindajateks temaatilistes TA-programmides on ennekõike ettevõtjad, ja ettevõtete liidud ning sekkumises RITA+ on selleks ennekõike EV ministeeriumid, Riigikantselei ja Arenguseire Keskus. Temaatilistel TA-programmidel ja sekkumisel RITA+ on sama elluviija, Eesti Teadusagentuur, kes tagab, et samu TA-projekte kahest sekkumisest ei rahastata.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Käskkirja lisa 1 koosneb 17 punktist:

1. Reguleerimisala
2. Mõisted
3. Toetuse andmise eesmärk
4. Toetatavad tegevused
5. Toetuse andmise tulemused
6. Rakendusasutus ja rakendusüksus
7. Elluviija ja partnerid
8. Sihtrühm
9. Elluviija ja partnerite kohustused
10. Tegevuste abikõlblikkuse periood
11. Tegevuste eelarve
12. Kulude abikõlblikkus
13. Toetuse maksmise tingimused ja kord
14. Tegevuse juhtimine
15. Aruandlus
16. Finantskorrektsiooni tegemise alused ja kord
17. Vaide esitamine

Käskkirja lisa 2 selgitab ühikuhindade alused, suuruse ja arvestamise korra ning uurimisprojekti meeskonnale seatud nõuded.

Lisa 3 nimetab toetatavad uurimisteemad, seatud eesmärkide saavutamise eest vastutavad partnerid, toetuse mahu ning uurimisteemal ellu viidava projekti kestuse.

Eelnõu punktiga 1 reguleeritakse toetuse andmise tingimuste kehtestamise alust ning esitatakse Euroopa Liidu õigusest tulenevad seadusandlikud ja rakenduslikud dokumendid, mille alusel käskkiri on koostatud. Samuti esitatakse puutumused olulisemate riigisiseste strateegiliste dokumentide ning nende eesmärkidega.

Temaatilised TA-programmid panustavad „Eesti 2035“ strateegilise sihi: „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ saavutamisse.

„Eesti 2035“ strateegias on ettevõtluskeskkonna arenguvajadustena toonud välja, et kuigi Eesti tööjõu tootlikkus on kasvanud, ei ole see saavutanud oodatud tempot ning on piirkondlikult ebaühtlane. Sealjuures tuuakse välja, et digitehnoloogiate integreerimine ettevõtlussektoris on piiratud. Samuti on Eestis jätkuvalt madal erasektori TA-tegevuste kulutuste osakaal sisemajanduse koguproduktist (edaspidi *SKP*). „Eesti 2035“ näeb ette, et uute toodete ja teenuste väljatöötamisel ning olemasolevate lahenduste ajakohastamisel, peab Eestis märgatavalt kasvama TA-tegevus ning koostöö ettevõtete ja teadlaste vahel. Strateegia juhib ka tähelepanu, et TA-tegevuse rakendamise võimekus on Eesti piirkondades erinev. Temaatilised TA-programmid toetavad TA-asutustes ühiskonna nõudlustele vastava TA-tegevuse

võimekuse kasvu ning kvaliteetse ja jätkusuutliku aluse loomist teaduspõhiste ja innovaatiliste lahenduste kasutuselevõtuks ettevõtetes ja ühiskonnas laiemalt sh pakkudes ka vastava kvalifikatsiooniga TA töötajate järelkasvu. Programm soodustab koostööd TA- asutuste ja ettevõtete ning teiste oluliste partnerite vahel.

Punktis 1.3 on toodud sekkumise puutumus horisontaalsete põhimõtetega, milleks on võrdsed võimalused, keskkonnakaitse ja kliimaneutraalsus ning regionaalareng.

Puutumuse korral panustavad sekkumise tegevused järgmiste „Eesti 2035“ tegevuskava näitajatesse: „Tööjõu tootlikkus osakaaluna EL keskmisest“, „Soolise võrdõiguslikkuse indeks“, „Hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik“, „Ligipääsetavuse näitaja“ ning „Keskkonnatrendide indeks“. Siiski saab sekkumise panust lugeda osaliseks, kuna temaatiliste TA programmide eesmärgiks on TA-tegevuse võimekuse kasvatamine, sh ettevõtluse ja ühiskonna vajadusest lähtuvate teadussuundade areng TAIE nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondades, koostöö edendamine teadusasutuste, ettevõtete ja teiste oluliste partnerite vahel ning teadlaste ja inseneride juurde -ja järelkasv. Näiteks võivad uurimisprojektid olla seotud horisontaalsete põhimõtete valdkondadega (nt nutikad ja kestlikud energialahendused panustavad keskkonna/kliimaeesmärgi) ning seeläbi panustada nende põhimõtete arengusse. Vt. seletuskirja p 3. „Käskkirja mõjud“.

Näitajasse „Tööjõu tootlikkus osakaaluna EL keskmisest“, on seotud sekkumine läbi teise eesmärgi- koostöö teadusasutuste, ettevõtete ja teiste oluliste partnerite vahel. Temaatilised TA programmid panustavad ettevõtlusest ja ühiskonna vajadustest lähtuva TA-tegevuse võimekuse kasvu, loovad aluse teaduspõhiste ja innovaatiliste lahenduste kasutuselevõtuks ettevõtetes ja ühiskonnas laiemalt. TA-tegevuse ning innovatsiooni rakendamine ettevõtluses võimaldab turul pakkuda kõrgema lisandväärtusega tooteid ja teenuseid, mis aitab omakorda kaasa tootlikkuse tõstmisele. Siiski, sekkumise panus on kaudne, kuna temaatilised TA programmid loovad kvaliteetse ja jätkusuutliku aluse teaduspõhiste ja innovaatiliste lahenduste kasutuselevõtuks ettevõtetes ja ühiskonnas laiemalt, kuid ei toeta otseselt innovatsiooni või tootearendust ettevõtetes.

Punktis 1.4 järgi on sekkumine strateegiliselt oluline tegevus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1060 järgi. Tegevusega antakse märkimisväärne panus programmi eesmärkide saavutamisse ja selle suhtes kohaldatakse teatavaid seire- ja teabevahetusmeetmeid. Strateegiliselt oluliste tegevuste korral tuleb liikmesriigil tagada fondist toetatavate tegevuste puhul toetuse nähtavus. Strateegiliselt oluliste tegevuste ja selliste tegevuste puhul, mille kogumaksumus on enam kui 10 000 000 eurot, korraldatakse teavitamisüritus või -tegevus, nagu on asjakohane, ning kaasatakse õigeaegselt komisjon ja vastutav korraldusasutus.

Lähtuvalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1058, 24. juuni 2021, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi, artiklist 7, ei kohaldata käskkirja artiklis nimetatud välistatud tegevustele. Piirangud on täpsemalt avatud seletuskirja punktis 12 kulude abikõlblikkusest.

Punktis 2 antakse seletus kasutatud terminitele, mida ei ole defineeritud seadustes ega muudes õigusaktides või mis vajavad täpsustamist, kuna võivad omada erinevaid tähendusi lähtuvalt kontekstist või omavad toetatavatest tegevustest arusaamisel määravat tähtsust.

Punktides 2.1-2.3 defineeritud mõisted lähtuvad kehtivast TA-tegevuse korralduse seadusest (TAKS).

Punktis 2.4. defineeritakse ettevõtluskoostöö leping kui kodu- või välisettevõtte rahastatud ning nende huvides teostatud projekt või tellimustöö, mille puhul on üheselt tuvastatav, et osutatud teenus on seotud TA-tegevusega. Ettevõtluskoostöö lepingute ja / või litsentside arv uurimisprojekti teemal on toetuse andmise tingimuste spetsiifiline näitaja, millega mõõdetakse temaatilise TA programmi eesmärkide täitmist (punkt 5.2). Definiitsioon on kooskõlas Eesti TA-tegevuse poliitikas kasutatava ettevõtluslepingu definiitsiooniga.

Punktis 2.5 defineeritakse koostöökeskkond kui teadmussiirde protsessis osalevate osapoolte – teadlaste, ettevõtjate, avaliku sektori asutuste ja muude organisatsioonide esindajate ning teiste siht- ja sidusgruppide esindajate omavahelised tegevused, suhete võrgustik ja tingimused sh teadlikkus, info liikumine, koostööpatvormid jms. Elluviija ülesandeks on koostöökeskkonna arendamine. Elluviija algatab ja hoiab jõus eriilmeliste tegevuste komplekti eesmärgiga tekitada erinevaid võimalusi teadlaste ja ettevõtjate vahelise suhtluse intensiivistamiseks. Elluviija tegevuste komplektis on erinevaid kommunikatsioonitegevusi, teadusprojektide ja teadusuundade ühistutvustusi ja -üritusi, infoseminare, virtuaalsete suhtlus- ja infovahetuskanalite arendamist jne. Üksikute teadusprojektide kommunikatsioonitegevused sisalduvad uurimisprojektides. Koostöökeskkonna sihiks on soodustada teadusmahuka innovatsiooni teket TAIE nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondades.

Punktis 2.6. defineeritakse selle käskkirja mõistes koostööprojektiks uurimisprojektid, mille on esitanud ja mille täitmises osalevad vähemalt kaks asutust. Ülikool või TA-asutus võib kaasata uurimisprojekti elluviimisse partneri või partnerid. Uurimisprojekti osalev partner võib olla positiivselt evalveeritud riigi, avalik-õiguslik või eraõiguslik TA-asutus, rakenduskõrgkool, ettevõtte, avaliku sektori asutus või muu võimalik valdkonnas tegutsev organisatsioon (erialaliit, selts, vabaühendus vms). Kui uurimisprojekti esitab positiivselt evalveeritud TA-asutus, mis ei ole ülikool, peab olema tegemist koostööprojektiga, kus osaleb partnerina vähemalt üks ülikool või riigi rakenduskõrgkool. Partnerite vaheline tööjaotus kirjeldatakse uurimisprojekti. Partnerid võivad projektides osaleda ka mitterahalise panusega, näiteks võib panustada aparatuuri või labori kasutusvõimalustega, uurimiseks vajaliku tooraine või andmetega, loodud lahenduse testimisel vms.

Rakenduskõrgkooli (punkt 2.7.) all mõistetakse selle käskkirja mõistes riigi rakenduskõrgkoole Kõrgharidusseaduse §21 ja §23 tähenduses.

TA-asutuse (punkt 2.12.) all mõistetakse selle käskkirja mõistes vaid positiivselt evalveeritud TA-asutust Teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse § 20¹ tähenduses.

Punktis 3 on esitatud toetuse andmise eesmärk. Sekkumise eesmärk on kasvatada ülikoolides ning riigi ja avalik-õiguslikes TA-asutustes ühiskonna nõudlustele vastava TA-tegevuse võimekust, sh ettevõtluse ja ühiskonna vajadusest lähtuvate teadussuundade arengut TAIE nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondades; luua kvaliteetne ja jätkusuutlik alus teaduspõhiste ja innovaatiliste lahenduste kasutuselevõtuks ettevõtetes ja ühiskonnas laiemalt, võimendades teadusasutuste, ettevõtete ja teiste oluliste partnerite koostööd, ning toetada valdkonna teadlaste ja inseneride järel- ja juurdekasvu TAIE nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondades. Ettevõtlik avastusprotsess ja ühisloome on nende programmide tugev alus. TA asutuste uurimisrühmade TA-tegevuse võimekus kasvab ettevõtjate vajadusest lähtuva TA-tegevuse käigus, nõudlusest lähtuva TA-tegevuse raames ilmnevad täiendavad võimalused

ettevõtjatega suhtlemiseks ja edasiseks koostööks. Paraneb teadlaste arusaam ettevõtjate ootustest ja vajadustest TA valdkonnas. Uute doktorantide värbamise kaudu uurimisteemade täitjateks kasvab TA oskustega inimeste hulk TAIE fookusvaldkondades.

Eesmärkide saavutamist toetavad elluviija tehtavad horisontaalsed tegevused, sh teavitus- ja kommunikatsioonitegevused, teadlaste, ettevõtjate ja teiste partnerite koostöökontaktide edendamine, koostöökeskkonna arendamise ja TAIE nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondade TA-tegevuse edenemise seire korraldamine. Horisontaalsete tegevuste eesmärgiks on muuhulgas tutvustada TAIE fookusvaldkondades tehtavat TA-tegevust ning viia kokku valdkondade ettevõtjaid ja teadlasi TA-alase koostöö võimaluste otsimiseks, algatamiseks ja laiendamiseks (punkt 4.1.2). Elluviija viib temaatilise TA-programmiga „Digilahendused igas eluvaldkonnas“, IT Akadeemia ja IT Akadeemia juhtkomisjoni tegevustega seotud horisontaalseid tegevusi ellu tihedas koostöös Haridus- ja Noorteametiga (edaspidi HARNO) ning koostöötegevusi ettevõtete suunal koostöös Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutusega (edaspidi EIS).

Punktis 4 on nimetatud toetatavad tegevused. Toetatavad tegevused jagunevad kaheks alategevuseks. Tegevuste raames ei toetata üksikute ettevõtete või asutuste TA-vajaduste lahendamist, vaid luuakse laiemat ettevõtjate ühishuve teenivaid uusi teadmisi ja tehnoloogiaid. Tegevuste raames antav toetus ei ole TA-tegevusele suunatud riigiabi kui TA-projekt on seotud mittemajandustegevusega. Riigiabi analüüs on toodud seletuskirjas punkti 12 selgituse juures.

Tegevus 1 (4.1.1) on alus- või rakendusuuringute või eksperimentaalarenduste läbiviimine uurimisprojektidena TAIE nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondades vastavalt lisas 3 toodud uurimisteemadele.

Uurimisteemad on välja valitud siseriikliku konkursiga rakendusasutuse poolt vastavalt rakendusasutuse poolt kinnitatud konkursi tingimustele ja korrale. Konkursile esitatud uurimisteemade hindamiseks ning pingerea tekitamiseks on rakendusasutus kinnitanud igale temaatilisele TA-programmile eraldi ekspertkomisjoni. Ekspertkomisjonid koosnevad asjaomaste ministeeriumide, ettevõtjate esindusorganisatsioonide, ettevõtete ja riigiasutuste esindajatest ning teistest asjakohastest sõltumatutest ekspertidest. Ekspertidid on valitud eelnevate programmide (nt ResTA) positiivse kogemuse põhjal aga ka koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ja ettevõtjate esindusorganisatsioonidega. Konkurss viidi läbi vastavalt rakendusasutuse poolt kinnitatud konkursi tingimustele ja korrale Eesti Teadusagentuuri (edaspidi ETAG) poolt.

Uurimisprojekti täpsem sisu, uurimisküsimused ja meetodika kirjeldatakse uurimisprojekti. Uurimisprojektide elluviimise seires nõustavad elluviijat ekspertkomisjonid, kes jälgivad uurimisprojektide kooskõla TAIE nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondade teekaartide, teemade valikul aluseks olnud uurimisteema ettepanekutele ning TAIE fookusvaldkondades aset leidvatele arengutele. Uurimisprojekte kohandatakse vastavalt ekspertkomisjonide soovitudele.

Tegevust 1 rahastatakse ühikuhinna alusel vastavalt lisadele 2 ja 3, toetuse määr on 84,9% uurimisprojekti ühikuhinnast sh 70% on EL toetus ja 14,9% riigipoolne kaasfinantseering. Toetusele rakendub omafinantseeringu kohustus 15,1% (punkt 4.2). Rahastamise aluseks olev ühikuhind põhineb siseriikliku uurimistoetuste toetusskeemil põhineval rühmagrandi ühikuhinnal, mille taotlemise tingimused ja korra kehtestab vastavalt Teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse §-le 161 ETAG. Ühikuhindadena käsitletavat grantide

mahud on kehtestatud ETAG juhatare käskkirja lisana kinnitatud dokumendis „Personaalse uurimistoetuse taotluse eelarve koostamise juhend“.

	Personaalne uurimistoetus - rühmagrant	Toetus uurimisprojektile temaatiliste TA-programmide raames
Toetuse eesmärk	Uurimistoetus on positiivselt evalveeritud TA-asutuses töötava isiku või uurimisrühma kõrgetasemelise TA-tegevuse projekti rahastamiseks eraldatav toetus, sealhulgas järeldoktori teadustöö toetamiseks eraldatav toetus.	Temaatiline TA programm on positiivselt evalveeritud TA-asutuste ühiskonna nõudlusele vastava TAIE nutika spetsialiseerumise valdkondade TA-tegevuse võimekuse kasvu rahastamiseks eraldatav toetus.
Toetatavad tegevused	Rühmagrant on teadusliku uurimistöö kirjeldus, milles on välja toodud selgelt piiritletud uurimisprobleem ja selle lahendamiseks kavandatud alus- või rakendusuuring.	Alus- või rakendusuuringute või eksperimentaalarenduste läbiviimine TAIE nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondade eelnevalt kokkulepitud ja nõudluse esindajate poolt valideeritud teemadel.
periood	Rühmagrandi periood on kuni 5 aastat.	Temaatilise TA-programmi uurimisprojekti periood on kuni 5 aastat.
Taotleja	Granti võib taotleda doktorikraadiga isik (edaspidi taotleja) positiivselt evalveeritud Eesti TA-asutuse nõusoleku alusel.	Uurimisteema ettepaneku saavad esitada ülikoolid ja positiivselt evalveeritud riigi ja avalik-õiguslikud TA-asutused. Eraõiguslikud positiivselt evalveeritud TA-asutused uurimisteemat esitada ei saa, kuid saavad osaleda koostööprojektides. Uurimisteemat juhib doktorikraadiga isik, kellel on doktorantide juhendamise kogemus ja kellel on varasem ettevõtluskoostöö kogemus (lisa 2 pt 3) ning kes töötab täistööajaga ülikoolis või positiivselt evalveeritud riigi või avalik-õiguslikus TA-asutuses.
Toetuse ühikud	Neli erinevat grandiihikut (rühmagrant I, rühmagrant II, rühmagrant III ja rühmagrant IV). Kaks suuremat (rühmagrandid III ja IV) on seotud tingimusega, mille kohaselt uurimisrühmas peab olema rohkem liikmeid.	Kaks grandiihikut ehk ühikuhinda, mis vastavad rühmagrandi suurustele rühmagrant I ja rühmagrant IV. Suurema ühikuhinna puhul kehtib nõue suurema uurimisrühma liikmete arvu kohta.

Põhilisteks erinevusteks rühmagrandi ja temaatiliste TA programmide vahel on:

- temaatiliste TA programmide tugev fookus ühiskonna nõudlusele vastava TA-tegevuse toetamisel, mille aluseks on uurimisprojekti kohustuslik seos TAIE nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondade teekaartides kokku lepitud prioriteetsete suundadega;
- tulenevalt tegevuste eesmärkidest ja nõudlusest lähtuva TA-tegevuse toetamisega on temaatilistes TA programmides lubatud lisaks alus- ja rakendusuuringutele ka eksperimentaalarendus;
- uurimisprojekti saavad temaatilises TA programmis esitada ülikoolid ja positiivselt evalveeritud riigi ja avalik-õiguslikud TA-asutused, eraõiguslikud positiivselt evalveeritud TA-asutused ja rakenduskõrgkoolid saavad osaleda koostööprojektides täitjatena;
- kaks ühikuhinda temaatilises TA programmis on põhjendatud võimaliku uurimissuuna fookusega, st kitsama fookusega uurimisteema täitmiseks on sobilik rühmagrant I ja laiema uurimisteema (põimunud alateemad) täitmiseks rühmagrant IV (lisa 2).

Seega on personaalsete uurimistoetuste ja temaatiliste TA-programmide raames välja antavad uurimistoetused sarnased nii sisult, korralduselt kui ülesehituselt kasvatades TA-asutuste võimekust sh järel- ja juurdekasvu uurimisprojekti valdkonnas. Toetatavad tegevused, sihtrühmad, tegevuste maht ning elluviimiseks vajaminevad kulud on sarnased. Erinevused tulenevad uurimisprojekti teemapüstitustest – kui uurimistoetuste korral on oluline kõrgetasemeline TA-tegevus, siis temaatilistes TA programmides arendatakse ühiskonna vajadustele vastavat TA-tegevuse võimekust, et saaks tulevikus pakkuda ettevõtetele vajalikku teadmust.

Partnerid peavad arvestama uurimismeeskonna mehitamisel ja muutmisel punktis 4.7. toodud tingimusega.

Tegevuse 1 käigus loodava intellektuaalomandi võõrandamise ja kasutusse andmisel võetakse arvesse ja maksimeeritakse sotsiaalmajanduslikku kasu, sealhulgas panust kestlikkusesse. Avalikest vahenditest rahastatud teadusuuringute ja innovatsioonialase tegevuse käigus loodud teadmised peavad olema avalikult kättesaadavad, kui ei ole olulist põhjust vastupidiseks. Intellektuaalomandi jagamise ning levitamise alused on sätestatud TA-asutuse sisemise korraga ja on avalikult kättesaadavad.

Tegevuses 2 (4.1.2.) on kirjeldatud horisontaalsed tegevused, mis ennekõike panustavad laiemalt teavitus- ja võrgustumistegevustele. Tegevuse 2 eesmärk on TAIE nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondade teadusasutustes toimuva TA-tegevuse tutvustamine ning uurimisprojektide tulemuste levitamine ettevõtetele ja laiemale avalikkusele, luues eeldused teadusasutustes tehtava TA-tegevuste tulemuste paremaks lõimumiseks ühiskonda. Selleks, et muuta teaduse rolli ning kaasata teadlasi ettevõtete ja avaliku sektori innovatsiooni, tuleb tagada teadustulemuste laiem väärtustamine. Selle oluline osa on teadustulemuste kättesaadavaks tegemine ning teadustöö väärtuse selgitamine avalikkusele. Temaatiliste TA-programmide raames korraldatakse elluviija poolt TAIE nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondade TA-tegevuse tutvustamist, ettevõtjate ja teadlaste kogukonna kaasamisega seotud tegevusi ja üritusi. Valdkondlikel üritustel ettevõtetele ja teadlastele tutvustatakse TAIE fookusvaldkondades olevaid peamisi uurimissuundi ja olemasolevaid kompetentse ning luuakse võimalusi ettevõtete esindajatel ja valdkonna teadlastel omavahel kontakte luua ja suhelda. Tegevused soodustavad ühiste TA-alaste koostööprojektideni jõudmist, suurendavad koostööalast teadlikkust ja toetavad teadmussiiret akadeemilisest sektorist teistesse sektoritesse. Tegevuse tulemusena tõuseb TAIE nutika spetsialiseerumise valdkondades teadlaste ning era- ja avaliku sektori asutuste teadlikkus koostöövõimalustest ning suureneb teadmussiirdevõimekus akadeemilisest sektorist teistesse sektoritesse.

Eesmärgiga suurendada eelisarendatavate nutika spetsialiseerumise valdkondade TA-tegevuse ühiskondlikku ja majanduslikku mõju, korraldab elluviija nutika spetsialiseerumise valdkondadega seotud teavitus- ja kommunikatsioonitegevusi ning valdkondade TA-tegevuse arengu seiret vastavalt TAIE fookusvaldkondade seire ja juhtimise süsteemis kokkulepitule. Kõik tegevused viiakse ellu tihedas koostöös EIS-i ning HARNO-ga (valdkonnas „Digilahendused igas eluvaldkonnas“). Teavitus- ja kommunikatsioonitegevused hõlmavad mitmekesiseid ja eripalgelisi tegevusi, nt koostööpäevade korraldamist teadlaste ja ettevõtjate kokku toomiseks võimalike ühistegevuste planeerimiseks, seminaride, konverentside korraldamist, infomaterjalide koostamist, erinevate meediakanalite kasutamist koostöö toetamiseks ja tulemuste levitamiseks (videomaterjal, raadio- ja teleasaated, artiklid ajakirjanduses, sotsiaalmeedia teavitus jms). Konverentsid jt teavitusüritused on kõigile

kättesaadavad kohalikku mõju omavad tegevused, mis ei mõjuta liikmesriikide vahelist kaubandust ning nende näol ei ole tegemist majandustegevusega. Rakendusasutus delegeerib elluvijale teavitusürituste korraldamise „Perioodi 2021–2027 ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide vahendite andmisest avalikkuse teavitamine“ §2 ülesanded, eesmärgiga informeerida avalikkust toetuse saamisest, kaasates ürituse läbiviimisse korraldusasutuse. Teavitusüritus peab toimuma pressikonverentsi, seminari, konverentsi, avamisürituse või näitusena, selle kohta avaldatakse pressiteade või artikkel üleriigilises online- või trükimeedias ja sellest valmib vähemalt 20 trükikvaliteediga fotot ja kokkuvõttev kuni kolmeminutiline video.

Oluliseks elluvijate tegevuseks on valdkondlike tegevuste koordineerimine. Iga nutika spetsialiseerumise fookusvaldkonnaga seotud alaprogrammi nõustab valdkonna ekspertkomisjon. Tegevust viiakse ellu koordineeritult ja elluvijate arvestab oma tegevuste elluviimisel ekspertkomisjonide sisendiga. Elluvijate tegevused hõlmavad ekspertkomisjonide töö toetamist sh ekspertkomisjonide koosolekute ettevalmistamist ja korraldamist.

Tegevust 2 (4.1.2.) viib ellu Eesti Teadusagentuur ning seda rahastatakse tegelike kulude alusel, toetuse määra on 100%, sh 70% on EL toetus ja 30% on riigipoolne kaasfinantseering (punkt 4.3).

Punkt 5 kirjeldab tegevuse oodatavaid tulemusi ning nende saavutamise mõõtmiseks kasutatavaid näitajaid.

Toetuse andmise oodatavad tulemused lähtuvad „Eesti 2035“ strateegilisest sihist „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ ning TAIE arengukava üldesmärgist „Eesti ühiskonna heaolu ja majanduse tootlikkuse suurendamine, pakkudes konkurentsivõimelisi ja kestlikke lahendusi Eesti ja maailma arenguvajadustele“ ning alaesmärgist „Eesti areng tugineb teadmuspõhistele ja innovaatilistele lahendustele“.

Temaatiliste TA programmide tulemusel kasvab ülikoolides ning riigi ja avalik-õiguslikes TA-asutustes ühiskonna nõudlustele vastava TA võimekus. Teaduse ja teadlaste mõjususe ja mõjukuse kasvab, teadussüsteem on seotud ühiskonna ja majandusega ja toimib tõhus teadmussüsteem (5.1.1.). Teadust ja teadlaste väärtustatakse ühiskonnas kõrgelt, teadusasutused ja teadlased on võimekad ja hinnatud partnerid nii ettevõtjatele, ühiskondlike väljakutsete lahendamisel kui poliitikate kujundamisel (5.1.2). TA arendused TAIE fookusvaldkondades on jätkusuutlikud, on tagatud teadlaskonna järel- ja juurdekasv ning valdkonna inimressursi areng (5.1.3).

Meetmete nimekirja tulemus- ja väljundnäitajate mõõtmismetoodika, raporteerimise ning sihttasemete seadmise alused on detailselt kirjeldatud Rahandusministeeriumi perioodi 2021–2027 seire juhendi lisas (näitajate metoodika).

Toetuse andmise tingimuste spetsiifilised väljundnäitajad on seotud sisutegevustega ning nendele on püstitatud vahesihhtase 2025. ja sihtase 2029. aastaks.

TAT spetsiifiline näitaja „**Uurimisprojekti jooksul immatrikuleeritud doktorant-nooremteadurid, kes on seotud toetatavate uurimisprojektidega**“ on seotud TAI võimekuse järjepidevuse eesmärgiga. Uurimisprojekti elluviimises peab osalema uurimisprojekti jooksul vähemalt üks uurimisprojekti täitmise perioodil immatrikuleeritud doktorant-nooremteadur (edaspidi uus doktorant) põhitäitja kohta. Seos uute doktorantide ja põhitäitjate vahel on toodud käesoleva käskkirja lisas 2 punktis 7, põhitäitjate arvu miinimumnõuded on sama dokumendi

punktis 8. Uute doktorantide arv ei tohi olla väiksem põhitäitjate arvule esitatud miinimumnõudest ka juhul, kui põhitäitjate arvus on tehtud erand vastavalt käesoleva käskkirja lisa 2 punktile 9. Uued doktorandid peavad olema kaasatud uurimisprojekti täitmisse käesoleva käskkirja mõistes ja nende palgakulusid kaetakse antud tegevuse raames. Uute doktorantidena lähevad arvesse doktorandid, kes on uurimisprojekti esitatud täitjatena. Uusi doktorante loetakse kumulatiivselt ning nad peavad olema unikaalsed. Uurimisprojekti jooksul immatrikuleeritud doktorant ei pea projekti vältel jõudma doktoritöö kaitsmiseni. Sihttaseme arvutuse aluseks on lisa 2 (pt 7) toodud nõue immatrikuleerida uurimisprojekti täitmise perioodil vähemalt üks doktorant-nooremteadur põhitäitja kohta.

TAT spetsiifiline näitaja „**Ettevõtluskoostöö lepingute arv uurimisprojekti teemal**“ toetab TAIE strateegia üldeesmärgi „Eesti teadus, arendustegevus, innovatsioon ja ettevõtlus suurendavad koostoimes Eesti ühiskonna heaolu ja majanduse tootlikkust“ täitmist aga ka selle saavutamiseks vajalikku TA-asutuste ühiskonna sh ettevõtete nõudlusele vastava TA võimekuse kasvu eesmärki. Ettevõtluskoostöö leping ettevõtete või avaliku sektori asutustega uurimisprojekti teemal on toetuse eesmärgi täitmisel kvaliteedi indikaatoriks. Arvestusse lähevad ettevõtluskoostöö lepingud, mis on sõlmitud tegevuse raames läbiviidavate uurimisprojektides osalevate TA-asutuste ja fookusvaldkondades tegutsevate ettevõtete vahel ning mille maht on suurem kui 35 000 eurot (ilma käibemaksuta). Koostöölepingute mahtu ei saa arvestada kumuleeruvalt mitme lepingu peale kokku. Kui tegemist on mitmeaastase projektiga, arvestatakse projekti kogukestust/ kogumaksumust, mitte lepingu aastast mahtu. Lepingu täitmise algus peab jääma abikõlblikkuse perioodi (01.01.2024 – 31.08.2029), kuid lepingu täitmine ei pea abikõlblikkuse perioodi vältel lõppema.

Ettevõtluskoostöö lepingu täitja peab olema temaatilise TA-programmi tegevuse raames läbiviidava uurimisprojekti juht ja / või vähemalt üks uurimisprojekti põhitäitja.

Ettevõtluskoostöö leping on defineeritud punktis 2.4, mille järgi peab olema tegemist kodu- või välismaise äriühingu rahastatud ning nende huvides teostatud projekti või tellimustööga, mille puhul on üheselt tuvastatav, et osutatud teenus on seotud TA tegevusega. Ettevõtluskoostöö leping on antud tähenduses TA tegevuste läbiviimiseks sõlmitud leping, mis ei tulene asutuse osalemisest teadusrahastuse skeemide taotlusvoorudes. Oluline on lepingulise tegevuse konkreetne tulemus, mis antakse projekti lõppedes konkreetsele asutusele või kasusaajale üle, sh raport, prototüüp vms. Arvesse ei lähe teadusasutuste võimekuse arendamise toetused.

Andmed ettevõtluskoostöö lepingu kohta tuleb esitada uurimisprojekti aruandes. Arvestust peetakse ETISE andmete põhjal, kus peavad ettevõtluskoostöö lepingu andmed aruande esitamise ajaks kajastuma.

Sihttaseme arvutuse aluseks on tõenäosus, et vähemalt kaks kolmandikku Rühmagrant I alusel rahastatavatest projektidest ning vähemalt pooled Rühmagrant IV alusel rahastatavatest uurimisprojektidest jõuavad ettevõtluskoostöö lepinguteni projekti perioodi jooksul, sh esimese projektiaasta jooksul vähemalt üks igast TAIE nutika spetsialiseerumise fookusvaldkonnast.

Punkt 6 defineerib rakendusasutusena Haridus- ja Teadusministeeriumi ning rakendusüksusena Riigi Tugiteenuste Keskuse.

Punkt 7 defineerib elluvijana Eesti Teadusagentuuri (ETAG). Tegevuse eluviimiseks kehtestab käesolev käskkiri volitusnormi tegevuste rakendusaktide loomiseks. ETAG, mis

alustas tegevust 1. märtsil 2012. aastal, on Haridus- ja Teadusministeeriumi haldusalasse kuuluv riigi sihtasutus, mis on asutatud avalikes huvides riikliku teaduspoliitika elluviimise toetamiseks. ETAG on 1990. a loodud Eesti Teadusfondi õigusjärglane, kelle TA-tegevuse korralduse seadusest tulenevaks põhiliseks ülesandeks on finantseerida kõrgetasemelisi teadusuuringuid, uusi ideid ja nendeni jõudmist ning väljastada teadlastele uurimistoetusi ja -grante. ETAG toetab teadlasi, pakkudes rahastamisvõimalusi erinevateks teadustöö vajadusteks. Organisatsiooni üheks põhikirjaliseks ülesandeks on muuhulgas individuaalsete teadusgrantide konkursi korras väljaandmine (taotluste hindamine ning väljaantud grantide aruandluse kontrollimine). Elluvijja nimetamise kriteeriumiks on varasem kogemus, mis loob eeldused antud tegevuse edukaks elluviimiseks. ETAG on olnud mitmete struktuurivahenditest rahastatavate programmide elluvijja varasematel perioodidel, sh „Ressursside väärimise alase TA-tegevuse toetamine“ (ResTA) elluvijja. ETAG-i kogemus on Eestis ainulaadne ning arvestades tegevuse seotust ETAG-i tegevustega, on ETAG tegevuse elluvijjana ainuvõimalik asutus.

Partnerina on defineeritud lisas 3 toodud positiivselt evalveeritud TA-asutus, kus tegutsevad uurimisprojekti täitvad uurimisrühmad.

Punktis 8 nimetatakse Temaatiliste TA-programmise sihtrühmad.

Toetuse otseseks sihtrühmaks on uurimisprojekti täitmises osalevad TA-asutused, kellel kasvab ühiskonna nõudlusele vastav TA-tegevuse võimekus uurimisprojekti läbiviimisel. TA-asutuse sees on sihtrühmaks teadusrühmad või teadlased, kes osalevad uurimisprojekti täitmises. Seega on sihtrühmaks Eestis teadustööd tegevad teadlased ja teadusrühmade liikmed ennekõike Eesti evalveeritud TA-asutustest ning kõrgkoolidest, kes viivad läbi TA-tegevust TAIE nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondades. Oluliseks sihtrühmaks on ka ülikoolid ja riigi rakenduskõrgkoolid, tagamaks arendatavate teemade jõudmise kõrgharidusõppesse, et sellega luua soodne pinnas innovatsiooniks ettevõtetes.

Tegevuse kaudseks sihtrühmaks on TAIE nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondadega seotud Eesti ettevõtted, ettevõtete liidud, avaliku sektori asutused jt partnerid ning laiem üldsus, kellele on suunatud teavitus-, kommunikatsiooni- ja seiretegevused. Ühiskond tervikuna saab kasu eelkõige pikemas perspektiivis teadus-, arendus- ja innovatsioonitegevuste rakendamisest. Tegevuse kaudseks sihtrühmaks on ka Eesti ülikoolide ja rakenduskõrgkoolide kõikide tasemete õppurid, kes saavad kasu innovatsioonialastest teadmistest kõrghariduses.

Punktis 9 määratakse elluvijja ja partnerite kohustused. Elluvijale ja partnerile kohalduvad ühendmääruse §-des 10 ja 11 sätestatud kohustused. Lisaks on elluvijal ja partneritel kohustus täita teavitamismõudeid, mis on sätestatud Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruses nr 54 „Perioodi 2021–2027 ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide vahendite andmisest avalikkuse teavitamine“.

Lisaks ühendmääruses sätestatule on elluvijja kohustatud viima ellu käskkirja lisa punktis 4.1.2 nimetatud tegevust 2 ja seirama ning korraldama punktis 4.1.1 nimetatud tegevuse 1 elluviimist partnerite poolt.

Lisaks on elluvijja kohustatud sõlmima partneritega lepingud, millega lepitakse kokku lepingupoolte ülesanded, õigused ja kohustused, elluvijja ja partnerite vaheline vastutus ning tegevused. Elluvijja seirab sõlmitud lepingute täitmise korrektsust ja õigeaegsust. Lisaks kohustub elluvijja igakülgset toetama partnereid ja sihtrühmi tegevuses osalemisel sh

nõustama partnereid uurimisprojekti sisestamisel Eesti Teadusinfosüsteemi ETIS ning vajadusel selle muutmisel, kontrollima sisestatud uurimisprojekti vastavust tehnilistele nõuetele ning rahastamistingimustele ning vajadusel tagastama uurimisprojekti partnerile muutmiseks, toetama uurimisprojektide elluvijate, teiste teadusasutuste, organisatsioonide ja ettevõtete omavahelist koostööd, sh ühise võrgustiku koostööt. Elluvijja jälgib partnerite poolt uurimisprojektide ellu viimisel „ei kahjusta oluliselt“ põhimõtte täitmist, mille kohaselt tuleb vältida kahju keskkonnanäesmärkide saavutamisele.

Elluvijja koostab ja kinnitab toetatavate tegevuste elluviimisega seotud rakendamise juhendid ja vormid, sh aruandluse tingimused, vormi ja korra partneritele (15.8.).

Elluvijja ülesandeks on korraldada ekspertkomisjonide tööd, sh valmistada ette vajalikke materjale ettepanekute ja otsuste tegemiseks, tegema otsused partneritele kättesaadavaks ning jälgima otsuste täitmist, kinnitama ekspertkomisjonide ettepaneku alusel uurimisprojektid, nende elluviimisest tekkivad (vahe)tulemused, vajadusel tegema ekspertkomisjonide ettepanekul partneritele ettepanekuid uurimisprojekti fookuste kohandamiseks ettevõtlussektori vajadustega, tegevuste muutmiseks või täiendamiseks ning koordineerima ja seirama uurimisprojektide elluviimise edenemist ning projektides kokku lepitud tulemuste saavutamist.

Elluvijja on kohustatud seirama ja kommunikeerima TAIE nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondade TA-tegevuse kohta käivat infot, levitama ja tutvustama ettevõtetele ja laiemale avalikkusele fookusvaldkondade TA-tegevuse tulemusi ja läbi viima koostööüritusi fookusvaldkondade liikmetele elluvijja poolt koostatud tegevuskava alusel.

Ühtlasi on elluvijja kohustatud koostama ja esitama rakendusasutusele eelarveaasta kohta tegevuskava ja maksete prognoosi tegevuse 4.2. elluviimiseks ning uurimisprojektide tegevuskavade alusel elluviidavate tegevuste ja maksete prognoosi jooksva aasta 20. detsembriks, sh esitama rakendusasutuse nõudmisel toetuse andmise tingimuste eelarve jagunemise aastate ja eelarveartiklite kaupa. Esimese eelarveaasta väljamaksete prognoosid ja tegevuskavad peab esitama 35 tööpäeva jooksul käskkirja lisa kinnitamisest.

Elluvijja on kohustatud esitama aruandeid vastavalt käskkirja lisa 1 punktis 15 sätestatule. Juhul, kui temaatiliste TA programme elluviimises esineb takistusi või probleeme, on elluvijja kohustatud koheselt nendest rakendusasutust teavitama.

Rakendusasutus delegeerib elluvijale teavitustegevuste läbiviimise määrase „Perioodi 2021–2027 ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide vahendite andmisest avalikkuse teavitamine“ §2 täitmiseks. Avalikkusele suunatud tegevustes on elluvijja kohustatud tagama füüsilise ja digitaalse ligipääsetavuse st kõikidele inimestele, olenemata nende vanusest või tervislikust seisundist, peavad olema tagatud võrdsed võimalused osa võtta avalikkusele suunatud tegevustest (vt pt 4.2). Ligipääsetavuse tingimused sõltuvad tegevusest. Täpsemad nõuded ja juhised on toodud ÜKP fondide võrdõiguslikkuse kompetentsikeskuse veebilehel kompetentsikeskus.sm.ee.

Lisaks ühendmääruses sätestatule ja teavitusnõuetele on **partnerid kohustatud** koostama uurimisprojekti vastavalt uurimisteema ettepanekule, mis on toodud käesoleva käskkirja lisa 3 ning esitama selle elluvijja koostatud vormil ETISE kaudu vastavale ekspertkomisjonile kooskõlastamiseks mitte hiljem kui 45 kalendripäeva jooksul alates ETAGi poolest infost vormi avanemise kohta. Partner peab tagama, et ETISes olev info on kogu projekti perioodi jooksul asjakohane ja kaasaegne. Uurimisprojekti on muuhulgas arvestatud ja selgitatud, et

planeeritavad tegevused oleksid mittediskrimineerivad ja ligipääsetavad kõikidele inimestele hoolimata erivajadusest. Samuti tuleb partneritel tagada, et probleemipüstitustena esitatud uurimisprojektid järgivad keskkonna ja kliima mitteohustamise põhimõtteid.

Partnerid on kohustatud viima ellu uurimisprojekti toodud tegevusi, saavutama tähtaegselt lubatud eesmärgid ja tulemusnäitajad ning täitma ekspertkomisjoni poolt seatud tingimusi. Partnerid peavad esitama elluvijale elluvija poolt sätestatud tähtaegadeks vastavad aruanded vastavalt punktile 15, maksetaotlused ja muu info, mis on elluvijale vajalik kohustuste nõuetekohaseks täitmiseks.

Partnerid peavad arvestama uurimismeeskonna mehitamisel ja muutmisel punktis 4.7. toodud tingimustega. Tingimused sätestavad nõuded partneritele, uurimisrühma juhile, põhitäitjatele ja uutele doktorantidele.

Partnerid peavad järgima uurimisprojekti ellu viimisel „ei kahjusta oluliselt“ põhimõtet vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852 artiklile 17. Selle kohaselt tuleb vältida kahju keskkonnanäesmärkide saavutamisele.

Punktis 10 sätestatakse tegevuste abikõlblikkuse periood, mis jääb vahemikku 1. jaanuar 2024 kuni 31. august 2029. Tegevuse 1 raames läbiviidavate uurimisprojektide tegevused peavad lõppema ja algama lisas 3 määratud ajavahemikus.

Punktis 11 esitatakse tegevuste eelarve. Temaatiliste TA programmide kogueelarve on 102 000 000 eurot, millest Euroopa Regionaalarengu Fondi vahenditest finantseeritakse 71 400 000 eurot ehk 70%, riiklikust kaasfinantseeringust 15 809 550 eurot ja toetuse saajate omafinantseeringust vähemalt 14 790 450 eurot.

Tegevuste eelarve jaotus alategevuste vahel on toodud järgnevas tabelis:

Tegevus	EL toetus	Riiklik kaasfinantseering	Omafinantseering	Kulud kokku	Osakaalud		
					EL	RF	OF
Tegevus 1	68 565 000	14 594 550	14 790 450	97 950 000	70,0%	14,9%	15,1%
Tegevus 2	2 835 000	1 215 000	0	4 050 000	70,0%	30,0%	0,0%
Kokku	71 400 000	15 809 550	14 790 450	102 000 000	70,0%	15,5%	14,5%

Alategevuse eelarvete kujundamisel on lähtutud tegevuste sisust ning elluvijja senisest kogemustes ettevõtluskoostöö fookusega meetmete eluviimisel (nt NUTIKAS, ResTA). Tegevus 1 eelarve puhul on arvestatud kahe uurimisteemade ettepanekute esitamise läbiviimisega, millest esimeses voorus rahastatakse uurimisprojekte suurusjärgus 55% ja teises voorus suurusjärgus 45%. Tegevus 1 eelarvest seitsmes erinevas fookusvaldkonnas kokku. Teine uurimisteemade ettepanekute esitamise võimalus on planeeritud kooskõlas TAIE nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondade teekaartide uuendamisega. Teekaartide uuendamisel kasutatakse mh elluvijja tegevusena kogutud seireinfot. Uuendatud TAIE fookusvaldkondade teekaartide prioriteetsetele teemadele toetudes selgitatakse välja uued uurimisteemad. Teekaartide uuendamine toimub eeldatavalt 2026. aastal. Teise vooru on planeeritud väiksem toetuse summa lühema abikõlblikkuse perioodi tõttu.

Tegevus 2 all on kajastatud nii temaatiliste TA-programmide elluviimist toetavad tegevused (sh teavitustegevused, koostöötegevused, fookusvaldkondades tegutsevate teadlaste ja ettevõtete

ning teiste osaliste koostöökeskkonna ja uurimisprojektide seire, ekspertkomisjonide toimimine) kui ka elluviija personali- ja kaudsed kulud.

Meetme 21.1.1.2 kogueelave on 217 269 387 eurot sh EL toetus 152 088 571 eurot, riiklik kaasfinantseering 32 039 658 eurot ning omafinantseering 33 141 157 eurot. Käesolevaga ei võeta kasutusele kogu meetme eelarvet. Kokku planeeritakse meetmes käivitada viis erinevat toetusskeemi, millest jõustunud on kaks (01.02.2024) ning väljatöötamisel sh käesolev toetus, on kolm. Sellega võetakse kasutusse kogu planeeritav meetme eelarve.

Punktiga 12 sätestatakse kulude abikõlblikkus.

Tegevuse 1 rahastamine põhineb ühikuhindadel, mis on toodud käskkirja lisas 2. Ühikuhinna kasutamine võimaldab lihtsustada toetuste eraldamise ja aruandluse protsessi ning võrdsustab riigis kasutusel olevad teadlaste toetusskeemid. Ühikuhinda arvestatakse kalendrikuu põhisel, sealjuures ühikuhinda ei arvestata lühema perioodi kui ühe kalendrikuu eest.

Toetus makstakse välja vastavalt elluviija ja partneri vahel kokku lepitud ajakavale. Üldjuhul toimub see kord kvartalis ning tagasiulatuvalt tegevuste elluviimiseks vajaliku sujuva rahastusvoo tagamiseks. Lisas 3 toodud uurimisteema partner kohustub esitama elluviija vormil kinnituse, et projekt on ellu viidud vastavalt ETISes esitatud uurimisprojektile ning selle eesmärkidele ja tegevuskavale. Toetuse maksmise aluseks on elluviija kinnitus, et partneri esitatud kinnitus on vastavuses ETISes esitatud uurimisprojekti eesmärkide ja tegevustega. Kui partner ei esita vastavat kinnitust, ei esita elluviija toetuse maksmise kinnitust.

Ühikuhind on arvestatud sellisena, et see katab uurimisprojekti täitmise kulud täies ulatuses ning ühikuhinda uurimisprojekti perioodil ei muudeta.

Tegevuse 2 kulud hüvitatakse tegelike kulude alusel. Abikõlblikeks kuludeks loetakse Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ (edaspidi ühendmäärus) §-s 15 nimetatud tingimustele ja käesolevas käskkirjas sätestatud tingimustele vastavad kulud.

Punktis 12.2. nimetatakse abikõlblikud kulud, võttes arvesse temaatiliste TA-programmide eesmärgi ning planeeritud tegevusi. Abikõlblike kulude alla kuuluvad kõik tegevuste elluviimisega seotud otsesed kulud (sh personalikulud, sisseostetavate teenuste kulud, teavitustegevustega seotud kulud, seirega seotud kulud nt eksperttasud, andmete väljavõtted jms) ning kaudsed kulud. Kaudseid kulusid arvestatakse 15% otsestest personalikuludest vastavalt ühendmääruse § 21 lõigetele 1 ja 3-6. Kõik abikõlblikud kulud peavad olema põhjendatud, läbipaistvad ning otseselt seotud käskkirja eesmärkide elluviimisega (12.3.).

Punktis 12.2.2.4 sisalduvad ka rakendusametuse poolt elluviijale delegeeritud teavitustegevuste kulud määruse „Perioodi 2021–2027 ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide vahendite andmisest avalikkuse teavitamine“ §2 läbi viimiseks.

Punktis 12.4. on toodud abikõlbmatud kulud. Abikõlbmatuteks kuludeks loetakse kõiki ühendmääruse §-s 17 nimetatud kulusid ning siseriiklikud lähetuskulud sh ametniku, teenistuja, töö-, töövõtu- või käsunduslepingu alusel toetatavate tegevuste heaks teenust osutava või tööd tegeva isiku või tegevuste elluviimisega seotud kolmanda isiku riigisisese lähetamise või liikumisega seotud sõidu- ja majutuskulud tegelike kulude alusel. Toetatavate tegevuste heaks

töötava personali, sh ametniku, teenistuja, lepingulise töötaja või kolmanda isiku riigisisese lähetamisega tekkivad sõidu- ja majutuskulud on summaliselt väiksed, kuid nõuavad abikõlblikkuse tõendamiseks ja kontrollimiseks suurt hulka dokumente, mis tähendab suurt halduskoormust nii toetuse saajale kui rakendusüksusele ning riski abikõlbmatute kulude tekkimiseks. Kuluefektiivsuse tagamiseks ning abikõlbmatute kulude tekkimise riski maandamiseks tegevuse elluviimisel on otstarbekaks hüvitada riigisisese lähetamisega seotud kulud toetuse saajale lihtsustatud viisil 15 % ühtse määrana saadavatest projekti otsestest personalikuludest. Toetuse saaja lähtub riigisisese lähetusega seotud kulude hüvitamisel töötajale, ametnikule, teenistujale, lepingulisele töötajale või kolmandale isikule piirmääradest, mis on kehtestatud kas siseriiklikult või vastavuses toetust saavale asutusele antud pädevusega. Abikõlbmatud on ka õppetööga seotud kulud, sh õppekavade või õppemoodulite arendamise, õppejõudude töötasu ja koolitustegevusega kaasnevad kulud ülikoolides ja rakenduskõrgkoolides.

Abikõlbmatud on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1058 (24. juuni 2021), mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi, artiklis 7 nimetatud investeeringud. Nimetatud artiklis märgitakse abikõlbmatuks investeeringud nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondadega puutumuslikel teemadel mh

- jäätmete prügilasse ladustamisel v.a igakülgsest põhjendatud juhtudel või olemasolevate prügilate dekomisjoneerimiseks, ümberkorraldamiseks või ohutuks muutmiseks nii, et sellised investeeringud ei suurendaks prügilate võimust;
- jäätmejääkide käitlemise rajatiste võimsuse suurendamisel v.a igakülgsest põhjendatud juhtudel või investeeringud tehnoloogiasse, et võtta jäätmejääkidest saadud materjale taaskasutusse ringmajanduse eesmärgil;
- fossiilkütuste tootmise, töötlemise, transpordi, jaotuse, ladustamise või põlemisega seotud tegevustel v.a tahketel fossiilkütustel töötavate küttesüsteemide asendamine gaasikütel töötavate süsteemidega määruuses märgitud eesmärkidel, gaasi ülekande- ja jaotusvõrkude laiendamisse ning nende kasutusotstarbe muutmisse, ümberehitamisse või moderniseerimisse määruuses märgitud alatingimusel, avalikuks kasutamiseks ette nähtud keskkonnasõbralikesse sõidukitesse ja elanikkonnakaitse- ja tuletõrjeteenistusse projekteeritud ja ehitatud või kohandatud sõidukitesse.

Euroopa parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2018/1999 artikli 2 lõike 62 järgi on fossiilkütusteks taastumatud süsinikul põhinevad energiaallikaid nagu tahked kütused (mh kivisüsi, turvas, pruunsüsi, põlevkivi), maagaas ja nafta.

Näiteks, kui põlevkivi väärindamiseks küsitakse toetust, siis see on abikõlblik juhul, kui selle käigus ei teki fossiilseid kütuseid ja energiaallikaid ehk projekt peab panustama kliimanetraalsusesse. Samuti ei tohi uurimisteema panustada olemasolevasse põlevkivitööstusse ehk energeetika valdkonda ega olla sellega seotud. Turbaalade puhul peavad tegevused olema piiritletud seni kaevanduses olevate aladega ja jääkide väärindamisega. Eelduseks ei tohi olla, et võetakse kasutusele uued turbaalad ehk kaasneb siis täiendav CO₂ heide. Ühtlasi ei sobi turvas ka energiaallikaks, kuna on fossiilkütus.

Riigiabi analüüs

Riigiabi reeglistiku eesmärk on välistada igasugune Euroopa Liidu (EL) siseturu kaitset kahjustav ja konkurentsi moonutav abi ettevõtjatele riigi poolt, mis on keelatud. Riigiabi reguleerivad ELi õigusaktid² ning siseriiklikul tasandil konkurentsiseaduse riigiabi peatükk (6. ptk). Vastavalt ELi toimimise lepingu artikkel 107 lõikele 1 on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, ühisturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikide vahelist kaubandust.

Otsustamisel, kas tegemist on riigiabiga, tuleb toetusmeedet hinnata viie kriteeriumi alusel:

1. abi antakse riigi, linna või valla vahenditest;
2. abi antakse ettevõtjale;
3. abimeetmel on valikuline iseloom;
4. abimeede annab abi saajale majandusliku eelise;
5. abimeede moonutab või võib moonutada konkurentsi ja kahjustab kaubandust Euroopa Liidu riikide vahel.

Riigiabiks loetakse toetust vaid juhul, kui abi vastab kõigile toodud viiele kriteeriumile.

Tegevuse 1 raames toetatakse alus- või rakendusuuringute või eksperimentaalarenduste läbiviimist nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondades. Tegevuse 2 raames viiakse läbi teavitus- ja võrgustumistegevusi, mille eesmärk on teadusasutustes toimuva TA-tegevuse tutvustamine ning uurimisprojektide tulemuste levitamine ettevõtetele ja laiemale avalikkusele.

Järgnevalt on toodud analüüs kõigi ülaltoodud kriteeriumite kaupa.

1. Toetust antakse riigi vahenditest, kuna struktuuritoetuste puhul on tegemist riigi vahenditega. Seega esimene kriteerium on täidetud.
2. Tegevuse 1 raames antakse toetust positiivselt evalveeritud TA asutustele, mille uurimisrühmad ja teadlased viivad ellu käskkirja lisas 3 nimetatud uurimisprojekte. Positiivselt evalveeritud TA-asutuste puhul on tegemist üksustega, mille peamine eesmärk on sõltumatult teostada alus- ja rakendusuuringuid, tootearendust või teadmussiiret. Määratlemisel, kas tegemist on ettevõtjaga või mitte, ei ole oluline asutuste või üksuste õiguslik seisund, vaid see, kas ta tegeleb majandustegevusega, ehk siis kas asutus tegutseb antud juhul ettevõtjana või mitte.

Vastavalt Komisjoni teatisele TA-tegevuseks ning innovatsiooniks antava riigiabi raamistikule (2014/C 198/01) leiab Komisjon, et teadusasutuste mittemajanduslikeks tegevusteks võib lugeda:

- a. teadusasutuste ja teadusuuringute taristu esmast tegevust, eelkõige koolitus-tegevust, sõltumatut TA-tegevust teadmiste suurendamiseks ja arusaamise parandamiseks ning teadusuuringute tulemuste laialdast levitamist mitteeksklusiivsel ja mittediskrimineerival alusel näiteks õpetamise, avatud juurdepääsuga andmebaaside ja publikatsioonide või avatud lähtekoodiga tarkvara abil;
- b. teadmussiirde alast tegevust, kui sellega tegeleb teadusasutus või teadusuuringute taristu või seda tehakse koos teiste selliste üksustega või nende

² Riigiabi reguleerivad ELi õigusaktid on kättesaadavad
http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/legislation.html

nimel ning kui kogu sellest tegevusest saadav kasum investeeritakse taas teadusasutuse või teadusuuringute taristu esmasesse tegevusse.

Juhul kui teadusasutust või teadusuuringute taristut kasutatakse peaaegu täielikult mittemajanduslikuks tegevuseks, võib selle rahastamine jääda tervikuna välja riigiabi eeskirjade reguleerimisalast, kui majandustegevus jääb selgelt kõrvaliseks tegevuseks, s.o tegevuseks, mis on otseselt seotud asutuse või teadusuuringute taristu toimimisega ja selleks vajalik või lahutamatu seotud asutuse või taristu peamise mittemajandusliku tegevusega ning mille maht on piiratud. Käesoleva raamistiku tähenduses leiab komisjon selle olevat niimoodi juhul, kui majandustegevuses kasutatakse täpselt samu majandustegevuse sisendeid (nt materjalid, seadmed, tööjõud ja põhivara) kui mittemajandusliku tegevuse jaoks ning igal aastal eraldatakse sellise majandustegevuse jaoks mitte üle 20 % asjaomase üksuse üldisest aastasest tegevusmahust.

Tegevuse 1 raames ei toetata üksikute ettevõtete või asutuste TA-vajaduste lahendamist, vaid viiakse läbi sõltumatut TA-tegevust teadmiste suurendamiseks laiemalt ettevõtlusele huvipakkuvatel teemadel. Tegevuse 1 raames läbiviidavad uuringud on teadusasutuste poolt välja pakutud uuringud, mis põhinevad TAIE nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondade teekaartidel välja toodud prioriteetsetel teemadel, mis on omakorda huvigruppide sh ettevõtjate laiapõhjalise kokkuleppe tulemus. Tegevuse 1 raames läbiviidavad uuringud on mõeldud teadmiste suurendamiseks ja arusaamise parandamiseks ning uuringute tulemused on laialdaselt kättesaadavad. Tegevuse raames ei osutata ettevõtetele teenuseid ning ei tehta lepingulisi teadusuuringuid. Seega ei ole tegevuse 1 raames läbiviidavad uuringud majandustegevus. Tegevuse mõõdikuks on ettevõtetega sõlmitavate lepingute arv, kuid silmas ei ole peetud, et uuringuid viiakse läbi konkreetsete ettevõtete tellimisel, vaid asjaolu, et läbiviidud uuringute tulemused on potentsiaalselt edasiarendatavad ja rakendatavad konkreetsete ettevõtete huvides (ettevõtted tellivad ning rahastavad uuringuid ise).

Tegevuse 2 raames viiakse laiemale avalikkusele ja ettevõtetele läbi teavitus- ja võrgustumistegevusi, mille eesmärk on teadusasutustes toimuva TA-tegevuse tutvustamine ning uurimisprojektide tulemuste laialdane levitamine. Tegevuste elluvijaks on Eesti Teadusagentuur. Tegemist ei ole majandustegevusega.

3. Toetusmeetmel on valikuline iseloom, kuna sellesse kaastakse ainult elluvijja ning positiivselt evalveeritud TA-asutused. Tegevus 2 puhul on tegevused suunatud laiemale avalikkusele ja ettevõtjatele, ehk siis kõigile, kes antud tegevuses osaleda soovivad.
4. Abimeede võib anda toetuse saajale majandusliku eelise. Tegevuse 1 raames läbiviidavad uuringud võivad viia intellektuaalomandini, mis võib potentsiaalselt anda TA-asutusele kui toetuse saajale majandusliku eelise. Tegevus 2 raames läbiviidavad tegevused on mõeldud laiemale avalikkusele ning seega nende tulemusena kellelegi majanduslikku eelist ei anta.
5. Abimeede võib moonutada konkurentsi ja kahjustada kaubandust Euroopa Liidu riikide vahel. Tegevuste raames toetatakse teadusuuringuid erinevates valdkondades, mis pakuvad lisaks Eesti ettevõtjatele ja laiemale avalikkusele eeldatavalt huvi ka Euroopas ja mujal maailmas. Teadustulemused on avalikult kättesaadavad, seega tõenäosus, et

tegevused moonutavad konkurentsi ja kahjustavad kaubandust EL riikide vahel, on väike, kuid välistada seda ei saa.

Tegevuste 2 raames viiakse läbi erinevaid teavitus- ja kommunikatsioonitegevusi, mille puhul on tegemist kohalikku mõju omava tegevusega ning seega ei mõjuta liikmesriikide vahelist kaubandust.

Kokkuvõttes võib öelda, et kuna toetust ei anta majandustegevusteks, ei ole täidetud teine kriteerium (abi antakse ettevõtjatele) ning seega ei ole antav toetus riigiabi.

Punkt 13 määrab toetuse maksmise tingimused ja korra. Toetus makstakse vastavalt ühendmääruse §-dele 24-26, tegelike kulude alusel vastavalt § 27 lõike 1 punktile 1, standardiseeritud ühikuhindade alusel vastavalt § 28 lõikele 1 ning ühtse määra alusel vastavalt § 28 lõikele 3. Kaudsed kulud hüvitatakse 15% ühtse määra alusel arvestatuna otsestest personalikuludest. Elluviija esitab rakendusüksusele maksetaotlusi kord kvartalis. Samuti täpsustatakse punktis 13, kuidas toimub lõppmakse tegemine.

Ekspertkomisjonil on õigus uurimisprojekti vahearuanne alusel teha põhjendatud juhtudel elluviijale ettepanekuid toetuse maksmise lõpetamiseks või toetuse tagasinõudmiseks Tegevus 1 elluviimisel, kui uurimisprojekti täitmise edukus ja jätkusuutlikkus on olulisel määral vähenenud või on ebapiisav, ekspertkomisjoni poolt seatud täiendavad tingimused uurimisprojekti elluviijale ei ole täidetud või esinevad muud olulised ja põhjendatud asjaolud.

Toetatavatele uurimisprojektidele tehakse lõppmakse pärast uurimisprojekti lõpparuande kinnitamist. Lõppmakse suurus on kolme kordne ühikuhind ühe kuu kohta st ühikuhind ühe kuu kohta korda 3 kuud. Näiteks rühmagrant IV korral on see 22 500 eurot * 3 kuud = 67 500 eurot. Ekspertkomisjon võib põhjendatud juhtudel teha elluviijale uurimisprojekti lõpparuande põhjal ettepaneku lõppmakset uurimisprojektile mitte välja maksta, kui ekspertkomisjoni poolt seatud täiendavad tingimused uurimisprojekti elluviijale ei ole täidetud või esinevad muud olulised ja põhjendatud asjaolud.

Punktis 14 on kirjeldatud tegevuse juhtimine.

Tegevusi juhib elluviija. Elluviijat nõustavad tema tegevustes ekspertkomisjonid. Elluviija ülesandeks on ekspertkomisjonide töö korraldamine (p 9.3.4.) ja planeeritud tegevuste elluviimine (p 9.3).

Temaatilise TA programmi ekspertkomisjonid nõustavad elluviijat, sh Tegevuse 1 kavandamist ja seiret, lähtudes tegevuse eesmärgist. Ekspertkomisjonid on moodustatud eraldi igale TAIE nutika spetsialiseerumise fookusvaldkonnale, sealjuures fookusvaldkonna „Digilahendused igas eluvaldkonnas“ puhul täidab ekspertkomisjoni ülesandeid IT Akadeemia programmi juhtkomisjon (p 2.13). Komisjonid on kinnitatud haridus- ja teadusministri käskkirjaga tähtajaliselt kuni Euroopa Komisjoni Ühtekuuluvuspoliitika fondide 2021-2027 rakenduskava (edaspidi „ÜKP rakenduskava“) lõpparuande kinnitamiseni. Ekspertkomisjonidesse kuuluvad asjaomaste ministriumite, ettevõtete, ettevõtjate esindusorganisatsioonide ja riigiasutuste esindajad ning teised asjakohased sõltumatud eksperdid. Ekspertkomisjonid kooskõlastavad uurimisprojektid toetuse andmiseks ja teevad ettepanekuid uurimisprojektide ning tegevuste vahearuanne tulemuste ja lõpparuande heakskiitmiseks elluviijale. Ekspertkomisjonid võivad kirjeldada tingimused, mida uurimisprojekti või vahearannet esitav asutus ja uurimisprojekti juht on kohustatud toetuse saamiseks või projekti jätkamiseks täitma, aga ka teha põhjendatud juhtudel ettepanekuid toetuse maksmise lõpetamiseks või tagasinõudeks. Lisaks võivad

ekspertkomisjonid teha ettepanekuid TA-asutuste ning ettevõtete koostöö tõhustamiseks tegevuste raames. Ekspertkomisjon kooskõlastab uurimisprojektide muudatused sh muudatused uurimisgrupi meeskonnas. Ekspertkomisjoni hinnangute põhjal on elluviijal õigus teha rakendusasutusele ettepanek uurimisprojekti ühikuhinna ja partnerite muutmiseks. Ekspertkomisjon võib teha ettepanekuid teavitus-, võrgustiku- ja populariseerimistegevuste kavandamiseks ning elluviimiseks, toetuse andmise tingimuste kavandamiseks ja muutmiseks.

Punktis 15 sätestatakse aruandluse kord, sealhulgas vahearuannete ja lõpparuande esitamise kohustus rakendusüksusele, aruannete esitamise tähtajad ning nende menetlemise kord.

Korrapäraselt esitatud aruanded aitavad jälgida sekkumise tegevuste edenemist ja tulemuste saavutamist ning võimaldavad vajaduse korral teha tegevuste elluviimises õigeaegseid muudatusi. Aruanded esitatakse rakendusüksusele e-toetuse keskkonna kaudu seal kasutataval vormil. Lõpparuanne ei erine oma olemuselt vahearuannetest, kuid selles tuleb lisaks kajastada põhjalikum ülevaade ellu viidud tegevuste mõjust TAIE arengukava eesmärkide saavutamisele, seotud „Eesti 2035“ sihtide saavutamisele ja puutumust omavate horisontaalsete põhimõtete edendamisele, sealhulgas „ei kahjusta oluliselt“ põhimõtte järgmisele.

Tegevuse 1 elluviimiseks kehtestab aruandluse tingimused ja korra elluviija.

Punkt 16 sätestab finantskorrektsioonide tegemise vastavalt perioodi 2021-2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse (edaspidi ÜSS2021_2027) §-dele 28-30 ning ühendmääruse §-dele 34-39.

Punktis 17 sätestatakse vaiete esitamise ja lahendamise kord. Rakendusüksuse toimingute või otsuse peale tuleb enne halduskohtusse kaebuse esitamist esitada vaie rakendusüksusele vastavalt ÜSS2021_2027 § 31 lõikele 1 ja § 32 lõikele 3 ning rakendusasutuse toimingute või otsuse korral rakendusasutusele vastavalt ÜSS2021_2027 § 31 lõikele 1 ja § 32 lõikele 2. Punktis 18.3 on täpsustatud, et vaie vaadatakse läbi haldusmenetluse seaduses sätestatud korras.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusega

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega.

4. Käskkirja mõjud

Tegevuste elluviimisel arvestatakse horisontaalsete põhimõtetega: keskkond ja kliima, tasakaalustatud regionaalareng ning sooline võrdõiguslikkus, võrdsed võimalused ja ligipääsetavus.

Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava DNSH (ing.k. *do no significant harm* ehk ei kahjusta oluliselt) analüüsist lähtuvalt ei tuvastanud sekkumisel potentsiaalselt olulist kahju keskkonnanäesmärkidele ning seega täiendavate nõuete kehtestamiseks puudub vajadus. Toetuse andmise tingimuste koostamisel on arvestatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ja puuetega inimeste õiguste konventsioonis sätestatuga. Vastav analüüs on seletuskirjale lisatud (lisa 1).

4.1 Tegevuste eeldatav mõju horisontaalsetele põhimõtetele

Sekkumise elluviimisega kaasnevaid sotsiaalseid, majanduslikke, loodus- ja elukeskkonda puudutavaid ning regionaalarengut puudutavaid mõjusid ei ole võimalik ette hinnata, potentsiaalselt on mõju olemas. Mõju ulatus oleneb sekkumise raames toetatud alus- ja rakendusuuringute ning eksperimentaalarenduste valdkondadest ja teemadest. Temaatiliste TA

programmide raames ei avalda ühiskonnale, majandusele, keskkonnale või regionaalarengule mõju sekkumine ise, vaid sekkumise toel läbiviidud alus- ja rakendusuuringute ning eksperimentaalarenduste tulemused. Näiteks esimese tegevuse puhul avaldub tegevuse mõju teadusrühmade tegevuse ning läbiviidud uurimisprojektide kaudu, millega luuakse valdkonnas uut teadmist ja mis on aluseks teaduspõhise innovatsiooni juurutamisele. Siiski, eeldatavasti on sekkumisel positiivne mõju, kuna sekkumise eesmärk on panustada „Eesti 2035“ sihi „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ ning TAIE arengukava eesmärkide saavutamisse. Toetusmeetmel on positiivne mõju teadmispõhise ühiskonna arengule tervikuna.

4.2 Sooline võrdõiguslikkus, võrdsed võimalused ja ligipääsetavus.

Temaatiliste TA programmide elluviimisel võetakse arvesse võimalikku mõju soolisele võrdsusele, kaasamisele ja mittediskrimineerimisele. Toetatavate tegevuste elluviimisel tuleb tagada eri soost, vanuses, rahvusest (etnilise kuuluvuse), rassi, nahavärvuse, usutunnistuse või veendumuste, puude või seksuaalse sättumusega isikute võrdne kohtlemine. Uute doktorantide kaasamisel uurimisprojektide elluviimisesse edendatakse soolist tasakaalu ja võrdsete kandidaatide puhul eelistatakse alaesindatud soost kandidaati. Kõigi tegevuste elluviimisel peab järgima universaalse disaini põhimõtteid ning täitma ligipääsetavuse nõudeid parimal võimalikul viisil. Näiteks koostöö- ja võrgustumisürituste korraldamisel ja läbiviimiseks sobiva koha valikul tuleb jälgida, et koht oleks ligipääsetav liikumis-, nägemis- ja kuulmispuudega inimestele, ajutise või muu erivajadusega inimestele ja eakatele, vajadusel ning võimalusel tehakse asukohas täiendavaid kohandusi, et kõigil oleks ligipääs. Samuti tuleb tagada ligipääsetavus informatsioonile ja kommunikatsioonile, kus see on avalikkusele suunatud, asjakohane ja toetab tegevuste eesmärkide elluviimist.

Tegevused toetavad naiste ja meeste võrdõiguslikkust hariduses, teaduses ja tööturul, võimaldades mõlemast soost inimestele tegevustes osaleda tõstes nende kvalifikatsiooni ja konkurentsivõimet tööturul.

Tegevuste raames ei piirata osalust tulenevalt rassist, rahvuslikust kuuluvusest ega kodakondsusest, tegevused on avatud kõigile, kes vastavad seatud muudele tingimustele, mis on suunatud erinevatel karjäärietappidel olevatele teadlastele, et tagada Eesti TA-tegevuse jätkusuutlikkus. Töökogemuse ajalise arvestuses ei arvestata aja sisse lapsehoolduspuhkusel või kaitseväge teenistuses viibitud aega.

Tulenevalt toetatavast TA-tegevusest võib avalduda kaudne mõju erinevast soost, vanusest ja tervises seisundiga inimeste elukvaliteedile, näiteks kui toetatakse osalust tervisehoiualastes algatustes või sotsiaalset staatust ja –rolli käsitlevat teadustööd. Uurimisprojektide täitmise seires hinnatakse teadustöö seotust soolise võrdõiguslikkusega.

4.3 Tasakaalustatud regionaalareng

TA-asutused paiknevad enamjaolt Tallinnas ja Tartus. Seetõttu areneb peamiselt linna- piirkondade potentsiaal ja võimekus TA kaudu teadmismahukama majanduse arendamisel. Riigi üldine TA võimekuse kasv avaldab positiivset kõrvalmõju ka suurlinnadest eemal asuvatele piirkondadele. Mitmed TAIE fookusvaldkondade teekaardid panustavad otse piirkondliku ettevõtluse edendamisse, näiteks kohalike ressursside väärimine: puit, maapõu jt. Tegevustes, milles toetatakse koostööd ettevõtetega, on võimalik osaleda ettevõtetel üle Eesti.

4.4 Keskkond ja kliima

Sekkumise elluviimisega kaasnevaid keskkonna ja kliima mõjusid ei ole võimalik ette hinnata. Mõju ulatus oleneb sekkumise raames toetatud uurimisprojektide valdkondadest ja teemadest. Uurimisteemad arvestavad DNSH (ing.k. *do no significant harm* ehk ei kahjusta oluliselt) põhimõtetega. Uurimisprojekte viiakse läbi koostöös partneritega, sh ettevõtetega, millel võib olla tulenevalt teadustöö teemast puutumus keskkonda ja kliimat mõjutavate teemadega. Töenäoline on mõningate keskkonnaga seonduvate projektide toetamine vastavalt TAIE nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondadele (nt nutikad ja kestlikud energialahendused, digilahendused igas eluvaldkonnas, ressursside väärindamine, sh teisene toore ja jäätmed, jne). Võimalikud toetatavad uurimisprojektid ei põhjusta olulist kahju keskkonnanäesmärkide saavutamisele ning täiendavate nõuete kehtestamine ei ole vajalik. Ei toetata projekte ja osalusi, mis on seotud fossiilsete kütuste ja nende kasutamisega. Meetme mõju kliimale ja keskkonnahoiule avaldub peamiselt toetatavate projektide teadusrühmade tegevuse ning selle valdkonna uuringute kaudu: valdkonnas toimuva kohta luuakse vajalikku uut teadmist, mis on teaduspõhise keskkonnapolitiika kujundamise aluseks. Kõrge teaduslik tase aitab suuremate tootmismahude juures vähendada kahjulikke mõjusid looduskeskkonnale. Loodusressursse saab kasutada säästlikumalt ja nende kasutamisega kaasneb suurem lisandväärtus. Koostööürituste läbiviimisel lähtutakse keskkonnahoidlike sündmuste juhendist, mis on kättesaadav Kliimaministeeriumi kodulehel kliimaministeerium.ee/keskkonnateadlikkus.

5. Käskkirja kehtivus

Käskkiri hakkab kehtima üldises korras, kuid seda rakendatakse tagasiulatuvalt alates 1. jaanuarist 2024. a, mis hetkel algas tegevuste abikõlblikkuse periood.

6. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile, Kliimaministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile ja Riigikantseleile ning arvamuse avaldamiseks Riigi Tugiteenuste Keskusele, SA-le Eesti Teadusagentuur, Haridus- ja Noorteametile, Rakenduskõrgkoolide Rektore Nõukogule ja positiivselt evalveeritud teadus- ja arendusasutustele: Tartu Ülikool, Tallinna Ülikool, Tallinna Tehnikaülikool, Eesti Kunstiakadeemia, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia, Eesti Maaülikool, Estonian Business School, Eesti Keele Instituut, Eesti Kirjandusmuuseum, Eesti Rahva Muuseum, Tervise Arengu Instituut, Eesti Teaduste Akadeemia Underi ja Tuglase Kirjanduskeskus, Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituut, Cybernetica AS, Protobios OÜ, Tervisetehnoloogiate Arenduskeskus AS, BioCC OÜ, Toidu- ja Fermentatsioonitehnoloogia Arenduskeskus AS, Maaelu Teadmiskeskus, STACC OÜ, Icosagen Cell Factory OÜ, Eesti Metroloogia Keskasutus AS Metrosert.

Kairi Värv
teadus- ja arendustegevuse poliitika osakonna nõunik
osakonnajuhataja ülesannetes

Lisa 1 „Põhiõiguste hartaga ja puuetega inimeste õiguste konventsiooniga arvestamise kontrollleht“;

Lisa 2 „Riskihindamise tabel“.